

1. ስኬት ገጽ 100 ላይ ርዕሰ ምዝገባው ላይ ስለሚገኝ ፡
 ስለሚገኝ ስኬት 30 ምዝገባው ላይ ፡ ስለሚገኝ ስኬት 20 ምዝገባው ላይ ፡
 ስኬት 15 ስለሚገኝ ፡ ስለሚገኝ ስኬት 40 ስለሚገኝ ፡
 'O' ስለሚገኝ ስኬት 40 ስለሚገኝ ፡ ስለሚገኝ ስኬት ስለሚገኝ ፡

[illegible]

Comme on le voit

Ե.Չ.Գ.Ե.ՅԻՆ

Ընդհանուր շարժման խառն ժողովուրդ որոշում էր՝ Ս. Երուսաղեմայ նորընտիր Պատրիարք գերապատիւ Տ. Եսայի շնորհախալ վարդապետը յատուկ հրահրակներով մայրաքաղաքը հրահրել, որպէս զի ասկէց Ս. Երուսաղեմին երկայ Եպիսկոպոսութեան բարձր ատիւնն ընդունելու :

Եւս որոշման համեմատ չորեքշաբթի օրը Ս. Պատրիարք Հօր ձեռնադրուեալ արժանապատիւ Ստեփան վարդապետն և Կրօնական ժողովոյ անդամներէն Սամաթիոյ Տէր Երիստակէս քահանայն ուղևորեցան Ս. Երուսաղեմ՝ Արքայան Հօր և Ընդհանուր ժողովոյ Վիսանիոյ կողմանէ հրահրանաց գիրեր տանելով՝ Երբին գերապատուութեան :

Յայտնի է որ բաւական ժամանակէ ի վեր մեր և յունաց կողմանէ երկու երեսիոխանք դատ կ'ըլլարն կայսերական բարձրագոյն Վատարանին առջև՝ Իսկիւտարի մեր ազգային գերեզմանատան համար, որուն մէջ մասն ունենալ կ'ընդունէր յոյնք :

Եւս ձեռնուեալ նայելով, Վաղարշապատի ժողովը նկատելով թէ մեր իրաւանց պաշտպանութիւնը միայն մէկ անձի մը յանձնելը խոհեմութիւն չէ, հասուն խորհրդով յանձնաժողով մը կազմելու է այս շարժման, ազգասէր՝ օրէնսգէտ պատուաւոր և ընդհանուր Բզգիս ծանօթ հինգ անձերէ :

Եւս յանձնաժողովին պարտքն ու պաշտօնն է հսկել արդէն վարուելու վրայ եղող դատին, և պէտք եղած գրութիւնն ու տեղեկութիւնը արժանաւոր և հաւատարմ միջոցներով բարձրագոյն Վատարանին հաղորդելով պաշտպանել մեր ազգային գերեզմանատան, և թող չտալ որ օտարը սեպհականն իրենց :

Յանձնաժողովին անդամոց ընտիր յատուկութիւններն կրնան աներկմիտ ընել մեր սիրելի ազգայինքն, թէ այսուհետեւ աւելի օրինաւորութեամբ վարուելով յիշեալ դատը՝ քիչ ժամանակէն երևան պիտի ելնէ արդարութիւնը, և յայտնուի թէ յիշեալ գերեզմանատունը բոլորովին մերն է, և թէ յոյնք մեր քրիստոնէական թոյլտուութիւնը՝ որով կրցած են երբեմն երբեմն իրենց մեռելները թաղել հոն, չարաչար գործածելով՝ շատերը ելել կ'այնդեմ թէ իրենք ալ մաս ունին, և ոմանք թէ՛ բոլորովին իրենցն է :

Երբեք չեմք վարանիր թէ յունաց այս պահանջմունքը բոլորովին անիրաւ պիտի դատուին քանի որ Վայսերական արդարասէր Կստափարութիւնը մանրախոյզ քննութեան յանձնած է յիշեալ խնդիրը :

Երկուշաբթի օրն ամենապատիւ Արքայան Պատրիարք Հայրը դարձեալ ի. Վաղարշապատի Իսկիւտարի ազգային գերեզմանատան մէջ պատահած յուզման առթիւ բանտարկեցող ազատութիւնը խնդրելու համար :

Արախութեամբ լսեցինք որ արտաքին գործոց վեմամբ Պաշտօնեայն յայտնել է Վրին Արքանութեան թէ Տեղութեան Վրան քննութեանցը նայելով անոնց վրայ հաստատուած թերութիւնները ներուած են, և թէ քիչ օրէն անպատճառ պիտի արձակուին բոլոր բանտարկեալները :

Աւստի Վրին վեմութեան այս յայտարարութիւնը յոյս կուտայ մեզ թէ այսօր կամ վաղը բանտարկեցող ամենքն իրենց ընտանեացը քով պիտի գտնուին, որոնք լալաղինս և ան-

համբեր կ'սպասեն :

Սասնաւոր նամակէ մը կիմանաք թէ մօտերս Եգիպտոսի մէջ 103 տարեկան ազգային ալեւոր բժիշկ մը կնքեր է իր մահկանացու կենաց ընթացքը : Վրուածին նայելով, հանգուցեալն 3000 լիւրայի չափ ստակ կտակաւ թողուցեր է Եգիպտոսի գաղութին համար :

Կրտսեր թէ այս լուրը Պատրիարքարան ալ գալով՝ Վաղարշապատի ժողովոյ կողմանէ գրեթէ տեղեւոյն պատուարժան Խորհրդոյն, որպէս զի յիշեալ կտակին վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ նտանալով անմիջապէս հաղորդել իրեն :

Մեր սիրելի բարեկամներէն մէկը մօտերս Եալովայի կողմերը ճամբորդութիւն մ'ընած ըլլալով անոր երկու գիւղերուն վրայ հետեւեալ տեղեկութիւններն հաղորդած է մեզ, զոր արժան կհամարեմք հրատարակել ի վերջոյ աւելցնելով նաեւ մեր գիտողութիւնը :

Եալովայէն երկու ժամ հեռու Լալէ տէրէ կամ Վարձի ըսուած գիւղ մը կայ, որ 150 տուն կալարուեալ է, որոնց ամենն ալ հայ են և հողագործութեան կալարապին : Եսոնց մէջ ըստ բաւականին տարածուած է ուսումնասիրութիւնը. կանան իրենց տղայքը կ'ընել և սովորեցնել անոնց՝ գոնէ նախնական ուսմունքները :

Ունին գեղեցիկ գաղութ մը, որնոր շինքեր են. Եսո մէջ կաշակերտին 180 ի չափ տղայք : Պօլսէն բերել տուած են Պ. Վրիգոր Տէրմիշեան անուն արդարեւ ազգասէր երիտասարդ մը, որ ամենայն անձնութեամբ կաշակար գաղութին յառաջդիմութեան համար, և ուստած է չմեկնիլ գիւղէն՝ մինչև որ տեղացի յաջորդ մը չգտնէ հոն :

Եսոյս 15 ին կիւրակէ օրը գաղութին հարցաքննութիւնը եղաւ : Բարեբաղդաբար ես ալ հոն ներկայ գտնուելով արդարեւ դարմացայ տղոց քիչ ժամանակի մէջ ըրած յառաջդիմութեան վրայ : Եսոնց մեծ մասը գոհացուցիչ պատասխաններ տուին քերականութեան՝ կրօնագիտութեան՝ աշխարհագրութեան և թուաբանութեան մէջ :

Վիւղին Տէր Յովհաննէս մաքրակրօն Վահանայն քիչ խնամք չունի գաղութին վրայ. ըստ ամենայնի աջակից կգտնուի փութեման Վատուութիւնն :

Եալովայէն նոյնպէս երկու ժամ հեռու գիւղ մ'ալ կայ՝ Կորգիւղ անուն : Եսկա 800 տունէ կապակեալ, և բոլորովին հայարնակ կը սեպուի, որովհետեւ միայն 31 տուն տաճիկ բնակիչ կգտնուի : Ինչպէս ըրած մասը վաճառականութեան կը զբաղին. և ինչպէս յայտնի է, թէ թուոյ և թէ հարստութեան կողմանէ մեծ առաւելութիւն ունին Լալէ-տէրէյիներէն : Սակայն ցաւով կըսեմք, որ ազգային յառաջդիմութեան կողմանէ ստորին կգտնուին անոնցմէ : Գաղութին, հին ըլլալուն, բաւական ժամանակէ ի վեր փրուցեր են, բայց մինչև հիմա դեռ չինած չեն, և տղայք Եկեղեցւոյն բակերը կը թափառին : Վիւղիս վիճակը մեծ ցաւ պատճառեց մեզ, ուստի մեզի ծանօթ եղող երեւելի գիւղացւոց ուշադրութիւնը խնդրեցինք, և իբրեւ օրինակ նկարագրեցինք իրենց՝ Լալէ տէրէի ազգայնոց ընթացքը, և յորդորեցինք որ անոնց հետեւելու, և ինչպէս պահանջել է՝ անոնցմէ ալ գերազանցելու փոյթ ունենան : Սոյոգը խօսելով իրենք ալ ցաւեցան և յոյս տուին մեզ թէ Եստուծով քիչ ժամանակէն եթէ դարձեալ երթանք իրենց գիւղը, պիտի գտնենք զանի բոլորովին կերպարանափոխ եղած :

Մեր ազգասէր բարեկամն այս տեղեկութիւնները հրատարակելէն յետոյ, պարտք կհամարեմք մեզ՝ Լալէ տէրէի ազգայնոց, և առանձինն գաղութին բարեջան Վատարութիւն և անոր աջակից գնուող մաքրախալ Վահանային հրատարակաւ մատուցանել մեր անկեղծ շնորհակալութիւններն, և խնդրել որ այսպէս յարատեւն յօգուտ գիւղին, որ կերեւայ թէ սիրող է յառաջդիմութեան : Իսկ Վոր գիւղի ազգայիններէն, մանաւանց անոնց մէջ ձեռնհաս եղողներէն կ'ընդունք որ շուտով կանգնեն իրենց գաղութը և տղայքը թափառական վիճակէ ազատելով ժողովին հոն ու սովորեցնեն իրենց լիզուն, կրօնքն ու ազգութիւնը, որոնցմով կրնան հայ ըլլալ և գիւղին ու հետեւաբար Եգիս օգտակար անդամներ հանդիսանալ :

Հարկ կհամարեմք նաեւ Վերապատիւ Տէր Ստեփաննոս Արքայան Երբեմնեպիսկոպոսի ուշադրութիւնը խնդրել յիշեալ գիւղին վրայ, որուն արդի վիճակը ինչպէս կպատմէ մեր բարեկամը, խնամց և այցելութեան կարօտ է : Բաղմահայ գիւղ մը, ինչպէս եղեր է արդեօք, որ այսպէս անգոհացուցիչ վիճակի մը հասեր է : Եթէ հարկը տուն ունեցող գիւղի մը մէջ, ըսել է թէ, հազարէն աւելի ալ տղաք կգտնուին. ինչ կ'ըլլան ասոնք, եթէ գիւղին մէջ գոնէ մէկ գաղութ մը չգտնուի :

Սասնաւոր լուրերէ (որք ստուգութեան կարօտ են) կիմանամք Չէրքեզաց երկիրն մէջ 30,000 Հայ ընտանիք գտնուել են, որք իրենց քրիստոնէայ ըլլալին երկնին խաչ հանելով Ռուսաց զօրաց խմացուցեր են : Եսոնց մէկ մասը 1838 թուին, 800 ընտանիքի չափ Կովկասէն ելան և Ստաւրապոլի մօտ Երմաւիր քաղաքը հիմնեցին ընդ հովանաւորութեամբ Չաս զօրախորն. ասոր մեր ահանաւոր եմք և իբրեւ այնպէս ամենեցուն կհաղորդեմք : Վիտեմք ալ նաեւ երկրներու պատմութեանէն թէ Չէրքեզաց խորին և անմատուցի դաւաճներն կային բաւական ազգայիններ, որք առանց եկեղեցւոյ և եկեղեցականի, առանց քրիստոնէական պաշտամանց հոն գեռ կ'ընեան, իրենք իրենց կամուսնան, իրենց ննջեցեալներն կ'ըմպէն եւ ոյն. և եթէ 10-15 տարին մի անգամ քահանայ եւ վարդապետ հանդիպի, ամուսնական զուգաւորութիւններն կարգադրէ, մեռելոց կարգն կը կատարէ և կենդանիներն կ'իտաստիւնցունէ և կհաղորդէ :

Չէրքեզներն մէկ դար յառաջ, գրեթէ չնչաւատ և անտարբեր ժողովուրդ էին. հոն տեղի Հայերն, որոց մեծ մասն Խորմէն առեւտուրի համար գնացած կերկին, և կեղեցիկ եւ հովիւ ունենալին կհաւատնէ. այլ երբ մահմետականութիւնն հոն տարածուեցաւ և Ռուսաց պատերազմն սաստկացաւ, այնուհետեւ Վրիտանեայ հովուաց մուտքն ալ հոն արգիւրեցաւ, որք, իբրեւ Ռուսաց ըստեւ, անխնայ բանտի եւ մահուան կդատապարտուէին : Եւս է բուն պատճառն, ըստ որոյ մեր ազգայիններն այնչափ երկար ժամանակ կրօնական դատախարակութեանէ և միսթարութեանէ դուրի մնացին. թէ և այս պատառայս անգամ ամենայն Հայոց Վաթիկոնոս մեղադրութեանէ ազատ չլինար թողուր, որ եթէ կորստական մամոնայ հաւաքելու համար կարող էր Սուրաթ և Բոմբայի և Վալիաթա եպիսկոպոսներ առաքել, կարող էր և պարտ իսկ էր Չէրքեզահայերու հօգին և ազգութիւնն փրկելու համար հոն ալ ծաղտեալ կամ այլ ձեով հովիւներ մտցունել :

Երբեմնեպ

Լազարյան նոր Հանդէս մ'ալ ունեցանք այս օրերս "Յոյս Գրօշակ Հայրենաց" անուանով: Եթեք բանասիրական ամսագիր մ'է, որ հրատարակուի սկսաւ աշխատասիրութեամբ արժանապատիւ Միաբանութեան Ըմբռնում:

Հեղինակութիւնը կ'ստանայ, այս ամսագրոյն միջոցաւ, Լազարյան բարոյական և մտաւորական յառաջդիմութեան նպաստաւոր գործունէներ, թարգմանութիւններ, առակներ, զբոսարձակ խօսքեր, պատմութիւններ և ուրիշ գանազան ու օգտակար գիտելիքներ հաղորդել:

Եւս շաբաթ բերկրութեամբ տեսանք այս գործոյն առաջին թիւը:

Փափաքելի է որ ընթերցասէր ազգայինք արժան եղած քաջաբերութիւնը մատուցանելով յորդոր տան պատուարժան Միաբանութեան շարունակել իրենց այս ձեռնարկութիւնը և ի գործ բերել խոստումներին:

Ահա տարակուսի ամեն ամսոյ սկիզբն 24 երես քառածալ դիւրով: Տարեկան գինն է առանց ծախուց ձանապարհի և կանխիկ հատուցանելի 2 արծաթ մէծիւտիկ: Ստորագրութիւնը օգոստոսի սկիզբէն կսկսին: Միայն մէկ ամսատեղին գինը 6 զրուշ է:

Չորեքշաբթի օրը դաղընական շոգեմաւով ուղեւորեցաւ ի փարիզ յարգոյ Պ. Տելմակ Լիքսերձեան, պատկերահմանութեան օգտակար արուեստին մէջ աւելի ևս յառաջդիմելու համար:

Պ. Լիքսերձեան բաւական ժամանակ աշակերտեցաւ հոս, ազգային նշանաւոր պատկերահման Սաքայեան մեծարգոյ Բորահամ աղայի, և անոր աննախնձ ոգւոյն արդիւնքը լիովին վայելելով հասաւ այնպիսի աստիճանի մը, որով հրաման ըրաւ մեծարգոյ Սաքայեան՝ երթալ փարիզ ու ժամանակ մ'ալ հոն պարապիլ յիշեալ արուեստին, որուն համար ամեն դիւրութիւն ու միջոց անպակաս կ'գտնուին:

Պ. Լիքսերձեանի համար ըստ ամենայնի յաջողութիւն մաղթելէն յետոյ՝ անհրաժեշտ պարտք մը կ'համարիմք մեզ, հրապարակաւ շնորհակալ ըլլալ նաև մեծարգոյ Սաքայեանի, որ մտադիր կ'մատակարարէ իւր արուեստն՝ ամեն փափաքողներու, և այսպէս կ'փափաքէ աւելցընել ազգային պատկերահման նուազ թիւը:

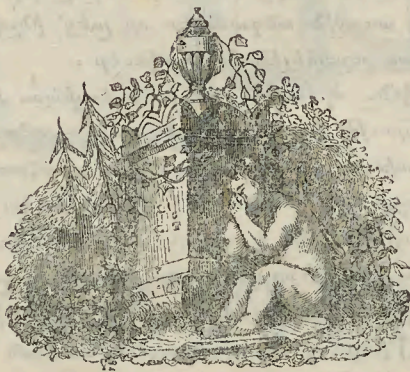
Երանի էր թէ ազգային ամեն նշանաւոր արհեստաւորք հետեւին մեծարգոյ Սաքայեանի ազգօգուտ օրինակին, որով կարեւոր արհեստք օր յօրէ կընդհանրանան Լիքսի մէջ, և հետեւաբար Լիքսի նիւթական արդի եղիկը վեճակը երթալով կ'արւարդի ու բարեկեցութիւնը կ'աջգործէ:

Ենցեալ շաբաթ Գափամաճեան արժանայարգ Յովհաննէս աղան մայրաքաղաքս հասաւ Մանչեսթըրէն, ուր բաւական ժամանակէ ի վեր վաճառականական գործերով կ'զբաղէր:

Կիլիկիան Մանչեսթըրի պատուարժան ազգայնոց ծանօթացնողն է արժ. Գափամաճեան, որուն համար իրեն հրապարակաւ շնորհակալ ըլլալ պարտիմք: Ենիկա քիւ չըմանց Կիլիկիոյ բաժանորդները Մանչեսթըրի մէջ շատցնելու, և տեղւոյն ազգայնոց համակրութիւնը անոր վերայ դրաւելու համար: Աստի բարեբաղդ պիտի համարիմք զմեզ եթէ ընդունի մեր շնորհակալութիւնը, զոր այս անգամ ալ հրապարակաւ կ'մատուցանեմք իրեն:

Մեծարգոյ Գափամաճեանի տեղ, Կիլիկիոյ ի Մանչեսթըր հոգաբարձութիւնը հաճեցաւ յանձն առնուլ մեծարգոյ Խ. Սինանեան, որուն ուսումնասիրութիւնը արդէն ծանօթ ըլլալով մեզ՝ անշուշտ ենք որ պետք եղած ջանքն ի գործ կ'դնէ յօգուտ Կիլիկիոյ, որ կ'փութայ կանխաւ շնորհակալ ըլլալ իրեն:

Լալով մեզ՝ անշուշտ ենք որ պետք եղած ջանքն ի գործ կ'դնէ յօգուտ Կիլիկիոյ, որ կ'փութայ կանխաւ շնորհակալ ըլլալ իրեն:

Հակաին կողման մեղի հետ Պաղտատի ազգայինք իրենց Ընթերցարան անակնկալ մահուանը վրայ:

Լազարյան Կրօնական դասուն պատիւ ու փառք եղող վարդապետներուն գրեթէ առաջինն էր Պաղտատի Ընթերցարան Հանգուցեալ Տ. Մեսրոպ վարդապետը: Ենիկա Պաղտատի նման հեռաւոր վեճակ մը չէ թէ տարի մը միայն, այլ բազմաթիւ տարիներ առաջնորդական պաշտօն վարեց՝ դո՛հ և յանգործու պահելով իրեն յանձնուած ժողովուրդը, ուսկից գովեստէ զատ և ոչ մէկ փոքր դանդաղ մը լսուած էր իրեն համար:

Եւս, կողման այսօր զանի բազմաթիւ ժողովուրդ, որովհետեւ կ'որուսին իրենց արժուին Ընթերցարանը, իրենց գործակալութիւնը չայն ու խնամակալը: Մեր սիրելի ընթերցողք Ենիկան անշուշտ որ դեռ քանի մ'ամիս յառաջ անիկա փութայ ամեն օգնութիւն ընել Սրբերգի սովալուկ ազգայնոց. հեռագիր հեռագրի վրայ անիկա ուղղեց ի Պատրիարքարան, և յաջողեցաւ Պոլսոյ գլխութեան նուէրներն ալ հասցունել սրբերգի տառապելոյ, որով շնորհակալութեան ուղերձներով պատուեցաւ:

Ժողովուրդասէր Հովութիւն այս անակնկալ և տարածամ հանգիստն ոչ միայն Պաղտատի ազգայնոց, ոչ միայն Կրօնական դասուն, այլ և ընդհանուր Լիքսի համար մեծ կ'որուստ մ'է, որովհետեւ անոր նման շատեր չունինք. որովհետեւ հազիւ կ'տեսնենք հովութիւն մը, որ գիտնայ իւր պարտքը, և փառք համարի իրեն՝ իր անձը դնել իրեն յանձնուած ունարաց՝ ժողովրդեան վրայ, ինչպէս կընէր մեծայիշատակ Հանգուցեան:

Լազարյան Պատրիարքարանը ուրիշ բանով չկրնար մխիթարել մեր Պաղտատի ազգայինները, այլ միայն իրենց հանգուցեալ Ընթերցարան եթէ ոչ հաւատարմ գէթ հաւատարմ փափաքող դէտ մը զննելով անոնց:

Յաւալի կ'որուստ մ'ալ ի Օմիւռնիս: Եւս շաբաթ հասաւ մեզ Գնձայեան մեծարգոյ մահուան Սարգիս աղայի մահուան գոյժը: Ենցեալ հինգշաբթի օրը օգոստոս 20՝ կընքեր է իր մահականացու կենաց ընթացքը ի հասակի 54 ամաց:

Հանգուցեալն, որ Օմիւռնիոյ հայազգի երեւելիներէն էր, բարեպաշտ՝ աղքատասէր և ուրիշ քրիստոնէական առաքինութիւններով զարգարուած էր. ուստի անոր տարածամ մահը մեծ ցաւ պատճառեց ոչ միայն իւր ազնուական ընտանեացը և իւր բազմաթիւ ազգականացը, այլ բոլոր Օմիւռնացոց, որոնց պատիւ մ'եղած էր իր գովելի յատկութիւններովը:

Հանգուցեալն անունը անմահ պիտի պահէ իւր արժանաւոր օրրկները, որոնց մէկը թէ

և ոչ ի մօտոյ, բայց գրութեանց միջոցաւ ձանչեւ նալու պատիւն ունեցած, և անոր համար ու բարեկէր բնաւորութիւնը արդիւնաւոր փորձով սովորած եմք:

ԵՅԼԵԻ ԵՅԼԵԻ

Մօրենիկ Բօսթ ըրագրին մէջ կկարդանք հետեւեալն:

"78 տարեկան ծեր մը կ'մեռնի ի Չէփ Սալարդա: Ենիկա կտակաւ 10000 սիկաւ ձեռքեր է իր յուղարկաւորութեան եկողներուն համար: Միանգամայն նշանակել է որ իր բարեկամները սգոյ տունը կենան. մինչև որ շտեմարանին մէջ ունեցած բոլոր գինին իր յիշատակին համար խմուելով հասնի: Եւս երկրորդ փափաքն աւելի ճշգրիւ կատարուեր է":

Բերթիւսէն Ժուրնալ տէ Բիրենեղ — () — րէանդալ անուն ըրագրին գրուած է:

"Հուլիս 16 ին հինգշաբթի օրը դարմանալի տեսիլ մը տեղի ունեցաւ, որուն նմանը թերեւս մեր կենացը մէջ մէկ մ'ալ տեսնելիք չունինք: — Այս օրուան առեւտները մրրիկ մ'եղաւ: Մեծամեծ կարկուտներ սկսան հոս հոն տեղաւորմանը կայարանային կարծելով որ քար կ'նետնէ. ետքը դրեթէ հինգ վայրկեան անցնելէն վերջը մրրիկը սաստկացաւ. կարկուտը սկսաւ տեղաւորուն ամենէն պղտիկը՝ առանց չափապանցութեան, մեծ ընկոյզներու չափ կար, և շատերուն մեծ ու թիւնը մինչև գեղեցիկ նարինջներու մեծ ու թեւեւ կ'հասնէր. հատ մը դաւաթի մը բերանը ամբողջ ծածկեց և մէջը չկրցաւ մտնել: Բարեբաղդաւ բար մրրիկը շուտ անցաւ, քանի մը կ'զմնարներ (բիրեմիտ) կոտորեց և քանի մը ծառ մերկացուց: Մրրիկը Սպանիոյ կողմէն եկաւ, ուր կ'ըսուի թէ, մեծամեծ վնասներ պատճառած է:

Չոր սիւն կանաչացած: — Մուշէն կծանուցանեն թէ Բրթագոմ գեղը՝ որ երկու ժամ հեռի է Մուշէն, գեղացիի մը տունը չոր սիւն մը իւր քսան տարուքէն շինուած, պատուանդանք քարի մը վրայ դրուած, որ գետնէն երկու թիւկէն աւելի բարձր է, և վերի գլուխը նետի տակ հագուցուած, անցեալ տարի այս տան տէրը ներդուլէնէն կ'առնէ իւր ընտանիք, կ'աղղթէ գեղէն, և դուռը կ'մնայ գոց. այն տարի Գուռը կ'ընան և կ'տեսնան որ քսան տարեկան չոր սիւնը վարէն մինչև ի վեր կանանցի, և նոր ուստով ու թարմ տերեւներով զարդարուեր է:

Երծուիկ Տարւոյն:

Եմրիկայի օրագրաց մէկուն մէջ հետեւեալ տարօրինակ հաշիւը տեսնելով արժան համարեցինք բաւ առ բաւ թարգմանել:

"Ենթոյն Կախագահին իշխանութեանը տակ Միացեալ Կահնգաց կառավարութեան ծախքը:

1,000,000,000	Թալու	մէկ տարին .
83,333,333	"	" ամիսը .
20,833,333	"	" շաբաթը .
3,000,000	"	" օրը .
155,000	"	" ժամը .
2,083	"	" վայրկեանը .
35	"	" մանրկրորդը:

Կամացոյցին ամեն մէկ չափին 35 թալու. այս կերպով չորս տարի վերջը՝ այսօր հարիւր և քիչ ընող ոսկին հազար և քիչ պիտի ընէ, և միլիոններ ունեցող ամբիկացին մուրացկան պիտի ըլլայ":

Լճաւասիկ հետաքրքրական և սրտաշարժ պատմութիւն մը , զոր Լճերիկայէն ուղղած է մեզ մեր աղագասէր բարեկամն մեծարգոյ Մի- քայէլ աղա թօսիհանէլեան ի հրատարակել : Լճերիկայ աղագային պատմութիւն մ'է , որ կար- դացողը չկրնար անցնիլ առանց հառաչանք մը հանելու սրտին խորերէն :

Նիւ- Եօրի Լճերիկայ շրջանը

Նիւ Եօրի կղզիին և շրջակայ գետերուն մէջ երթևեկութիւն ընող հազարներով մեծ և պզտիկ շոգենաներէն գեղեցկաշէն և արագըն- թաց է այս անուաւոր շոգենաւը : Նաւուն ե- տնի կողմը և անմիջապէս մեքենային քովը մեծ երգէտն մը դրուած է , որ երբ նաւուն մեքենան շարժելու համար պէտք եղած շոգին պատրաստ կըլլայ՝ ասկէ մէկ մաս մը երգէտին կտրուի , և այս կերպով երգէտներ իր սքանչելի ձայնովը ճամ- բորդներուն երջանկութիւն կաւելցնեն , մինչ- դեռ մեքենան մէկ ժամու մէջ քսան և հինգէն մինչև երեսուն մղոն ճամբայ ընելով շոգենա- ներու ընկերութեանց նախանձը շարժած է : Իմ նպատակս նաւը նկարագրել չէ , այլ այս անու- նը գիպուածակամն է՝ թէ նպատակաւ մը Լճերի- կայ կոչուած , այս կուզէի գիտնալ . և այս մա- սին ժողոված տեղեկութիւնս է որ համառօտիւ հոս պիտի պատմեմ :

() ր մը շոգենաւի մը մէջ գործած ատենս՝ հետս գործող մարդուն շատ մը հարցումներ կը- նէի ասոր վրայօք . մարդն ալ տեսնելով որ տեղեկութիւններ ժողովելու մեծ փափաք ունիմ , կըցածին չափ տեղեկութիւններ կուտար ալ նէ՝ նաւուն անուանը ուրիշ յառաջ գալը աղէկ մը չէր գիտեր . բայց տիրոջ կնկանը կամ աղջկանը պնդելը Լճերիկայ ըլլալուն համար նաւուն անունը այնպէս կոչած են կըսէր : « Ո՛վ է տէրը , և ա- նունը ինչ է » հարցուցի . « ամբիբաջի , և անու- նը Լճերիկ է » ըսաւ : Հոս վերջացաւ մեր խո- սակցութիւնը : Հազիւ երեք րոպէ անցած էր երբ ընկերս ինձ մօտենալով ահանջէս ըսաւ թէ « Լճերիկա նաւուն տէրը Լճերիկ հոս կուգայ կոր . « րն է » հարցուցի . « ահա այն , որ գէպ ի մեզ կուգայ » ըսաւ , ու գնաց : Լճերիկա յի- սուն տարեկան ծեր պարոն մը ինձ մօտեցաւ ու քովս կայնելով զիս կղիտէր թէ ինչ կամ ինչ- պէս կգործեմ : Տեսնելով որ բաղդը զիս կը- փորձէ թէ տեղեկութիւն ստանալու փափաքս ճշմարիտ է՝ թէ չէ . անմիջապէս գործիքները ձեռքէս ձգեցի և քայլ մը յառաջ երթալով « ներեցէք , տէր իմ , ձեզի հետ խօսիլ կու- զեմ » ըսի , որուն հաստիքին ցոյցօր , բայց այլայլեցաւ : « Հայ և հայաստանցի մը եմ » ըսի . այս միջոցին պարոնը ձեռքը ձակաւոր տա- նելով « Հայ և հայաստանցի մը » երեք անգամ կրկնելով աղէկ մտածելէ վերջը « շարունակէ » ըսաւ . « եթէ հաճիք՝ կուզեմ գիտնալ թէ ձեր շոգենաներէն մէկուն անունը Լճերիկա կոչել- նիդ գիպուածակամն է , թէ՛ Հայոց կամ Հա- յաստանու հետ կերպով մը կապակցութիւն մ'ունիք » հարցուցի : « Լճերիկ անգամ է որ հայ մը կտեսնամ » ըսաւ , « իսկ շոգենաւին ա- նունը տիկին աղագականներէս մէկուն անունը Հա- յաստան ըլլալուն , անոր անուանը նուիրած եմ » : « Լճերիկայի կանանց մէջ այս անունը կրող շա- տեր կան » հարցուցի . « իմ ծանօթներուս մէջ չկան , և չեմ կարծեր թէ բոլոր երկրին մէջ կայ այս անունը կրող տիկին մը , իսկ սոյն տիկ- նոջ անունը ինչպէս եղեր է , որ Հայաստան են կոչելը՝ չեմ գիտեր » ըսաւ , ու քովէս հեռա- յաւ :

Հարուստ պարոն մը , ձեռքերը և երես- ները աղտոտ հասարակ գործաւորի մը հետ եր-

կար չէր կրնար խօսիլ . . . Շճմարտութիւնը զիս կստիպէ ըսել թէ պարոն Լճերիկ րնչափ հա- ռուստ է նէ՝ այնչափ ալ տգէտ կերևնայ . և գուցէ՝ կամ շատ հաւանական է որ Հայաստան երկիր մը կամ Հայ անուամբ ժողովուրդ մը կայ ըլլալը առաջին անգամն էր որ լսեց՝ ինչպէս որ ձակաւոր շոգենաւէն կգուշակուէր :

Ինչ որ ալ ըլլայ՝ իմ փափաքս և հե- տաքրքրութիւնս ընցունելու չափ գոհացուցիչ պատասխան չառնելուս վրայօք չուստհատեցայ , և հարցնելով իմացայ թէ այն Լճերիկա տիկի- նը Լճերիկին կինն է . և ահա պատմութիւնը թէ ինչպէս եղեր է՝ որ զինքը այս անուամբ կոչեր են :

Տարիներ յառաջ (յայտնի չէ քանի տա- րի) Միացեալ Նահանգաց արևմտեան կողմի գիւղերէն մէկը աղքատիկ հանգերձներ հազած օ- տարական մը կուգայ . այս մարդը անգղիական կամ գերմաներէն լեզուներուն տեղեկութիւն չունե- նալուն՝ խեղճ վիճակի մը կհասնի : Գլխաւորապէս մէջ քանի մը բարեսիրտ մարդիկ կըլծան և կո- րոշեն որ օգնութիւն մ'ընեն իրեն . ուստի մե- ջերին խորհուրդ ընելով կմտաբանին թէ օտա- րականը երկրագործի մը քով դնեն , ուր աշխա- տելով իր հացը ծախէ : Նախատեսն Լճերիկա ձեռքերը մը կպատրաստէ խեղճ պանդուխտին , որուն անունը Սիմոն էր :

Սիմոն արտէն տուն դարձած ժամանակը կտեսնէ որ գիւղացիք տունը պաշարեր են . հար- ցունելով կիմանայ որ այս պանդուխտը իր գոր- ծին մէջ դնել կուզեն . Սիմոն կխոստանայ թէ ձեռքէն եկածը պիտի ընէ իրեն . ուստի կընէ օտարականին ձեռքէն ու իր տունը կտանի . և երբ անունը կհարցուի իրեն , « ես արմենիան մը » կամ « Հայ մը եմ » կըսէ : Բարեսիրտն Սիմ- օն ամեն միջոց ձեռք կառնէ պանդուխտը հան- գրատարներու . և վերջապէս սեղան կնստին , ուր երկրագործին կնոջը և տասնեակու տարե- կան աղջկանը ներկայանալու պատիւն ալ կու- նենայ :

Լճերիկութեան սեղանին վրայ երկար բարակ խօսակցութիւններէ վերջը (որոնց ամենուն պա- տասխանն ալ « ես հայաստանցի մը եմ » էր) անկողին կմտնան : Հետեւեալ առտուն կանուխ նախաճաշիկ ընելէ վերջը արտը կերթան և կըս- կըսին գործել . երկրագործը կտեսնէ որ ասի ճիշդ իր ուղած մարդն է , ամեն պէտք եղած բաները կսորվեցնէ օտարականին . բոլոր գիւ- ղացիք զինքը ժիր՝ աշխատասէր ու հաւատարիմ անձ մը կճանչան և ամենուն համակրութիւնը կգրաւէ : Լճերիկա կերպով երկու երկար տարիներ կանցնին ու Լճերիկանը աշխատութիւնը կշարու- նակէ , որուն փոխարէնը երկրագործին տանը մեջ ուտել և պառկելէ զատ՝ նաեւ իրեն պէտք ե- ղած հանգերձներու համար ալ վճարելէ վերջը երկու հարիւր ուսու (5000 ջրուշ) ալ կան- խիկ դրամ կունենայ ձեռքը : Սիմոն կխրատէ զինքը որ այս դրամով արտ մը ծախու առնէ և իր հաշուոյն աշխատի , որուն կհաւանի պան- դուխտը . բայց որովհետեւ երկրագործական , ևայլն , գործիքներու կարօտ պիտի ըլլար՝ ասոնց համար պէտք եղած գումարն իրեն փոխ տալ կխոստանայ երկրագործը . և ահա այս կերպով Սիմոնին արտերէն քանի մը մղոն հեռու աժան արտեր կգնէ և կսկսի գործել :

Ողորմութեան Լճերիկայի լեռ- ներն ալ անմիջապէս չմոռուր Հայը , և առա- ջին տարին առատ պալթաթէս ու ցորեն հասցու- նելով կծախէ , ու բոլոր պարտքը երկրագոր- ծին վճարելէ վերջը՝ իր արտին մէջ երկու սե- նեակով տնակ մ'ալ շինելու ձեռքկղարնէ և ձը- մեռնէ առաջ կմնցունէ : Սիմոն կըսեն թէ նոյն տարին , իսկ ոմանք ալ հետեւեալ տարին երկ-

րագործին աղջկանը հետ կամուսնանայ , որուն հետ ութը տարի չափ սիրով և երջանկութեամբ ապրելէ վերջը կհիւանդանայ , և քանի մը ամիս գիւղացի բժիշկէ մը կգարմանուի ալ նէ՝ օգուտ մը չտեսնելով անկողին կիյնայ ու քանի մը օ- րէն վերջը կեանքը կկնքէ՝ քսան հազարէն աւե- լի ուիալ արժէք ունեցող արտ , տուն , ևայլն , իր կնոջը թողուլ , որուն աղաբերութեան օրե- րը լցուած էին :

Լճերիկութիւնները մեզ հասցունող- ներէն ոմանք կըսեն թէ մահուան անկողնոյն մէջ աղաչեց կնոջը որ իր զաւակը արու կամ էդ ալ ըլլայ , անունը Լճերիկա կոչեն ի յիշատակ հայ- րենեացը : Իսկ շատերն կպնդեն թէ զինքը այն անունով ծանօցած ըլլանուն՝ աղջկան անունը Լճերիկա կոչեցին ի յիշատակ իր հօրը : Լճերիկ րն ալ ըլլայ՝ սո ճշմարիտ է թէ ո՛վ գիտէ Հա- յաստանու որ կողմէն խեղճ հայ մը գիպուա- ծով հոն կիյնայ , և ամենայն հաւատարմութեամբ իր տիրոջը ծառայութիւն ընելէ չզաղընելով՝ յա- ջողութեամբ և հարստութեամբ կպատկուի Լճ- անեակարողէն . բայց իբրեւ մահկանացու կկնքէ իր կեանքը ձգելով իր մէկ հատիկ միմիայնու- թիւնը օրիորդն Լճերիկա , որուն խեղճ ամու- սինը չգիտէր թէ Հայաստան անուամբ գրախ- տալայեւ երկիր մը և Հայ անուամբ ազգ մը կայ , որուն արիւնը կկրէ Հայաստանի Հայու զաւակ Տիկինն Լճերիկ :

Ա երջանկալ շոգենաւին անունն անուն- լով « Պանդուխտ Հայաստանու » անուամբ իջնա- ն մ'ալ կայ Նիւ Եօրի մէջ , որուն վրայ խո- սակու առիթ պիտի ունենանք ուրիշ անգամ :

ՆՈՐ ՀԵՏԵՐԵՆԻՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՆԱՐ : Միացեալ Կարգաւոր Կր- գեր . նուիրէ հայ երկտասարգութեան Ն . Գ . Ս . Գ : Տեար 1 : Գլխ 40 փարայ :

ՆԵՆՈՒՑՄՈՒՆԻ
ՊԵՏԱԿԵՐ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ԼԵՒՈՆ ՎԵՏԵՐՈՐԴ՝ ՎԵՐԵԼԵԱՆ ԹԵՂԵՍՏՈՒՆԻ ԼԵՍՏՈՆ : Մեր այս վեր- ջին տարաբաղդ թագաւորին՝ որ փարիզի մօտ կեղեցութեանց վանքին Եկեղեցւոյն դամբա- րանը կհանգչի , գերեզմանին և մարմնոյն պատ- կերը խիստ գեղեցիկ գծագրուած և տպագրուած՝ կծախուի Հանգիսիս գրատունը : Գլխ 7 ջրուշ : Վաճառոյս եմք որ այս պատկերն իր ՊԵՏԱԿԵՐԻ ԼԵՍՏՈՆԻ , գեղեցիկ գծագրութեամբն ու միանգամայն աժանութեամբը յարգոյ ազգա- յիններէն ջերմ ընդունելութիւն մը կգտնէ և ամեն ԼԵՍՏ Կիւլութայ հատ մը ստանալ :

ԼԵՍՏՈՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆ : Գաղղիական պատ- կերագրող ըրագիր մ'է , որ կհրատարակուի ի փա- րիզ խմբագրութեամբ և երկու գրագիտաց , և բաղմամբ բաժանորդներ ունի Եւրոպիոյ ամեն կողմը : Հուշակաւոր է իւր բովանդակութեանց ընտրութեանն ու պատուականութեանը կողմանէ :

Լճերիկ 1857 էն մինչև 1863 տա- րւոյն վերջը հրատարակուած թերթերն վեց- ամեանայ կազմուած են իւրաքանչեւ 500 պատ- կերով զարդարեալ և 500 ի չափ երեսէ բաղ- կացեալ . իսկ զիրքը մեր հասն լրագրէն քիչ պզտիկ :

Կծախուի Հանգիսիս գրատունը խիստ ա- ժան գնով , որ զարմանք կպատճառէ հայ ըն- թերթասիրաց :

ԽՄԲԱԳԻՐ	ՏՆՕՐԻՆ
Մ . Բ . Իւրիշ-ճեան	Հ . Ս . Լճերիկ
Ի ՏՊ . Թ . ՏԻՒԹՏԵԱՆ Կ . Պ . ՎԵՋԻՐ ԽԱՆ	